

KESİN RAPOR

Amerika'nın Florida Eyaleti, Tallahassee şehrinde 4 Şubat 2013 tarihinde gelinmiştir. Çalışma bu tarihte başlamıştır. İlk araştırma raporunda sunulan çalışma konusu Tallahassee'de yaşayan Türklerde boşanmanın nedenleri olarak belirlenmiştir. Bu konunun belirlenmesinde Doktora çalışmasının Almanya'da ki Türklerde Boşanma konusunun olması etki etmiş ve her iki çalışmanın karşılaştırılması hedeflenmiştir. Ancak burada bulunan Türklerin geliş amaçları ile Almanya'da bulunan Türklerin geliş amaçları farklılık göstermektedir. Özellikle Tallahassee'de bulunan Türklerin çok az bir kısmı uzun yıllardır burada bulunmakta ve bunların da yine çok az bir kısmı kalıcı olmayı planlamaktadır. Ayrıca boşanmış Türk araştırma yapacak sayıda değildir. Aksine çoğunlukla lisans üzeri eğitim amacı ile gelen Türklerin daha çok aile kurdukları gözlenmiştir. Bu nedenle, uygulamalı bir boşanma çalışması yerine teorik ve Türkiye-Amerika karşılaştırmalı bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.

Bu amaçla, Şubat ve Mart ayları içerisinde ülkenin aile politikaları incelenmiş ve gözlem yapılmıştır. Aynı zamanda kaynaklar toplanmıştır.

Mart ve Nisan aylarında kaynaklar incelenmiş ve Türkiye'deki kaynaklara da ulaşılmıştır. Her iki ülkedeki kaynaklar karşılaştırılarak temel farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir.

Mayıs ve Haziran aylarında ise çalışma hazırlanmıştır. Şuan çalışma düzeltme aşamasındadır. Çalışmada incelenen temel noktalar ve elde edilen sonuçlar ve kaynaklar aşağıda sunulmuştur.

Özet

Aile kültürden en çok beslenen kurumlardan birisidir. Bu nedenle aile yapısında görülen değişimler kültürel değişimi de açığa çıkarır. Günümüzde aile yapısında görülen en ciddi değişim,

bosanmalarin artisidir. Bu calisma da Amerika ve Turkiye'deki aile yapilari incelenmis ve bosanma oranlari ve kaba bosanma nedenleri tartisilmistir.

Amerika ve Turkiye'de bosanma oranlari arasinda ciddi farklilik vardir ve bunun en onemli nedeni kulturel farkliliktir. Ayrica kulturun, gelenek ve dinden beslendigi, ve geleneksel ve dini yapidaki degisim ile aile yapisindaki degisimin de dogru orantili oldugu dikkatten kacmamalidir. Bir diger neden ise bireylerin evlilik kavramina yukledigi anlamin farklilikidir. Her gecen gun kuresellesen dunya da bu anlam benzerlik kazanmaktadır. Bu calismada ozellikle, farklilikta neden olan unsurlar incelenmistir. Bu nedenler ayni zamanda bosanma oranlarini da aciklayacaktır.

Temel Bazı Sonuçlar

Calismada öne çıkan bazı sonuçlar ve farkliliklar maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

- Boşanma basitçe yasal olarak kurulan evlilik birliğinin yine yasal olarak sonuçlandırılmasıdır. Fakat bazen bu süreç sosyal, ekonomik ve duygusal anlamda hayli karmaşık olabilmektedir.

Bazı çiftler için sorunlar hızlı ve görece ağrısız olarak çözülebilse de, çoğunluk için çatışan kimlik, sosyal ağ ve sınırların yeniden inşa etmek için büyük çaba gerekmektedir. Bu çabalar çoğunlukla çocukları bulunduğu tarafta yoğunlaşacaktır.

Amerika'da boşanma vakalarının %70'inde kadınlar boşanmak için başvurmaktadır. Erkekler eğer çocuklarını almak istiyorlarsa çoğunlukla başvurumaktadırlar. İncelenen davaların %19'u sadece erkeklerin çocuklarını almak istediği davalar olmuştur ve bu davaların da üçte ikisi erkekler tarafından açılmıştır. Türkiye'de de yüksek oranda boşanma davaları kadınlar tarafından açılmaktadır. Ayrıca bu durum Almanya'da yaşayan Türkler için de geçerlidir.

- Amerikan tarihi boyunca evlilikler eşler arasında bir ömür süren ilişki olarak tanımlanmıştır. Tabii ki bu tanımlama gerçeklikten ziyade kültürel ideali yansıtmaktadır. Aile çözülmeleri

özellikle bu zamanlarda oldukça yaygındır. Neredeyse ilk evliliklerin yarısı boşanmayla sonuçlandığı görülmektedir. İnsanların çoğu farketmese de boşanma, Amerikan toplum yapısının daima bir parçasıydı. Yapılan çalışma, Amerika'daki aile çözümlerinin tarihini incelemiştir. Çalışmada, boşanma sıklığı, boşanmanın yasal düzenlenmesi ve halkın boşanmaya yönelik tutumu incelenmiştir.

Evlilik dışı birlikteliklerdeki çözümlerle ilgili bir bilgi yoktur. Birlikte yaşama resmi evlilik dışı tutulmuştur, çünkü eskiden yaygın değildir.

Amerikan toplumunda, özgürlüğe ait değerler ile evlilikteki zorunluluklar arasında gerilim ve aile ilişkileri üzerine tartışmalar hem devam edecektir.

- İkinci evliliklerde boşanma oranı birinci evliliklerden %25 daha fazladır. Üvey evlat durumu da dahil olduğu için ikinci evliliklerde ailevi dinamikler daha problematik hal alabilmektedir.

Ebeveynleri boşanmış kişilerin boşanma ihtimali daha yüksek bulunmuştur. Erken evlilikler boşanma olasılığını arttırmaktadır. Yaş özellikle evliliğin ilk beş yılında boşanmanın tahmininde güçlü bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Birkaç dikkat çekici çalışmaya göre evlilik öncesi doğum yine boşanmayı arttırıcı unsurlardan biri olarak tespit edilmiştir. Özellikle bu etki beyaz Amerikanlarda siyah Amerikanlardan daha güçlüdür.

İlk çocuğun boşanma ihtimalini azaltabilirken, diğer çocuklarda boşanma ile güçlü bir ilişki bulunamamıştır. Çocuksuzluk durumu ile boşanma arasında ciddi bir (arttırıcı) ilişki vardır. Yaş ilerledikçe ve evlilik süresi arttıkça boşanma ihtimali de azalmaktadır. Ayrıca siyah Amerikanlar beyaz Amerikanlardan daha fazla boşanma ihtimali taşımaktadır ve bu durum açıkça ifade edilmektedir.

Kadının iş gücü katılımı ile boşanma arasındaki ilişki farklı iki perspektifle incelenmiştir. Bir görüş kadının işgücü katılımının boşanmayı arttırıcı etkiye neden olduğunu vurgularken, diğer

bir görüş kadının işgücü katılımının evlilik ile ilgili kararsızlıkları azalttığını iddia etmiştir. Ancak kadının kazandığını ailesiyle paylaşmasının boşanma olasılığını azalttığı ifade edilmiştir.

Yapılan uygulamalı çalışmalarda ise başlıca bazı nedenler boşanmada öne çıkmıştır: alkolizm ve hap kullanımından doğan zararlar, aldatma, uyumsuzluk, fiziksel ve duygusal şiddet, cinsiyet rolleri konusunda anlaşmazlıklar, cinsel uyumsuzluklar ve ekonomik problemler....

Boşanma üzerine çok daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir. Bazı değişkenlerin (örneğin çocuk durumu, düşük gelir, eş seçimi, cinsiyet rolleri, yaş) boşanmaya ne yönde etki ettiği araştırılmalıdır. Ayrıca, boşanmayı anlayabilmek için öncelikle insanların neden evlendiklerini ve evli kaldıklarını anlamak gerekir.

- Belki de en ilginç sonuçlardan birisi de Amerika'da 1988 yılında yapılan araştırmada ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya göre, oğlu olan ebeveynler, kızı olan ebeveynlerden daha az boşanma olasılığı taşımaktadır. Oğlu olan ebeveynlerin ailevi çözümleri yaşama olasılığı kızı olan ebeveynlerden %9 oranında daha az olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak ta erkek bebeğin doğumuyla babaların daha büyük role ve aileye katılıma sahip oldukları ifade edilmiştir. Eğer çocuk erkek ise babaların daha büyük zorunlulukları ve sorumlulukları bulunmaktadır, daha fazla çocuğu ile aktivite içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

- Amerikada`ki nüfus trendlerine bakıldığında 2000`lerde tek ebeveynli ailelerde doğum, boşanma, çok eşlilik, eşler arası anlaşmanın azalması gibi nedenlerle aile ve birlikteliklerde ayrılımlar yaşanmaktadır. 2008`de ortalama evlilik yaşı ırksal ve etnik farklılıklar olmakla birlikte, erkeklerde 27.4, kadınlarda 25.6 olmuştur.

- Boşanma olgusuna baktığımızda ise neredeyse her iki evlilikten biri boşanmayla sonuçlanmaktadır. Eğitim durumu boşanma olgusuna etki etmektedir. 2006 araştırmasına göre 1975-1994 yılları arasındaki Amerika`da gerçekleşen boşanmalar incelendiğinde eğitim seviyesi

arttikca bosanma olgusunun digerlerine gore azalldığı belirtilmistir. Ayrica en cok bosanma ilk bes yıl icesisinde gercekleismektedir. Bu durum Türkiye ile paralellik göstermektedir. TUIK raporlarına göre Türkiye'de 2011 yılı içerisinde gerçekteşen boşanmaların %40.1'i ve 2012 yılı içerisinde gerçekteşen boşanmaların %39.6 sı ilk beş yıl içerisinde gerçekteşmektedir.

- 2006 ve 2011 yılında T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM), ve Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) birlikte gerçekteştirdiğı iki çalışmanın evlilik ve boşanma konularındaki kısımları incelenmiş ve Türkiye'de gerçekteştirilen diğeri çalışmaları birlikte incelenmiştir. Ayrıca 2009 yılında yapılan “Boşanma Nedenleri Araştırması” çalışmamız açısından önemli görölmektedir. Bu çalışma şimdiye kadar Türkiye'de gerçekteşen en kapsamlı boşanma çalışmasıdır. Böylece, Türkiye'de evlilik ve boşanma konusunda yapılan çalışmaların sonuçlarının uluslararası düzeyde takip edilebilir hale gelmesi amaçlanmaktadır.

- 2011 araştırmasına göre evlilik kararının büyük çoğunluğu %82.9'u kendi istekleri ve ailelerinin onayı ile alınmaktadır. Kendi istekleri olmaksızın ailelerinin isteğı ile evlenenlerin oranı ise %9.4'tür. Görücü usulü ve kendi kararlarıyla evlenenlerin oranı kırdı %48 ile kentlerden %42.5 daha fazladır. 2006'da ise kadınların %36,2'si ve erkeklerin %24,8'i görücü usulu ve ailesinin isteğı ile evlenirken, yine kadınların %27,4'ü ve erkeklerin %35,2'si kendi seçimi ve ailesinin onayı ile evlenmişlerdir. Aile faktörü Türkiye'de özellikle evlilik sürecinde önemli derecede etkindir ve kendi seçtikleri eşlerle evlenme oranı artsa bile bireyler, ailelerinin onayını ve desteğini almak istemektedirler. 2006 yılında araştırmaya katılanların %85,9'u hem dini hem de resmi nikahla evlenmişlerdir. 2011 yılına geldiğimizde bu oran %93.7'dir. 2006 yılında Türkiye genelinde akraba evliliğı yapanların oranı %20,9 iken bu oran Güneydoğı Anadolu Bölgesinde %40,4'tür. 2011 yılında Türkiye genelinde ilk evliliklerinde eşi ile akrabalık bağı bulunma oranı %23. 3'tür. Bu oran kırsal bölgede artarken %28.2 kent bölgelerinde %21.1

azalmaktadır . 2011 çalışmasına göre Türkiye genelinde örneklemenin %41'i eşleri ile aile, akraba ve çevresinde tanıştığını, %39.6'sı komşu ve mahalle çevresinde tanıştığını ve %7.4' arkadaş çevresinde tanıştığını belirtmiştir. Eğitim ve ekonomik duruma göre oranlar farklılaşmaktadır. Eğitim seviyesi ve ekonomik gelir seviyesi azaldıkça ilk eşi ile aile, akraba çevresinde tanışma oranı artmaktadır.

- Çalışmamız açısından eşi aranan özellikler önemli grlmektedir. 2006 yılı araştırmasına göre erkeklerin evlenecekleri kadında aradıkları özelliklerin başında kendilerine aşık olması %90.1, aile yapılarının benzer olması %80.8, ilk kez evlenecek olması %85.8, güzel olması, %59, bir işinin olması %35.9 ve geliri az olsa da çalışma saatlerinin az olması %29.7 ile n sırada gelmektedir. Kadınların evlenecekler erkekte aradıkları özelliklerin başında ise bir işinin olması %95, kendine aşık olması %90.4, aile yapılarının benzer olması %87, ilk kez evlenecek olması %79.4, kendinden daha yüksek gelir sahibi olması %56.7, yakışıklı olması %43.7, kendinden daha yüksek eğitimi olması %43.3, geliri az olsa da çalışma saatlerinin az olması %35.3 gelmektedir. 2011 yılına geldiğimizde erkekler için evlenecekleri kadında aranan özelliklerin başında ilk kez evlenecek olması %85 gelmektedir. Bu özelliği, %76.5 ile aile yapılarının benzer olması takip etmektedir. %30.6 ile yüksek bir gelire sahip olma, erkekler için eşi aranacak özelliklerin en sonunda gelmektedir. Kadınlar için eşi aranacak özelliklerin başında 2006 yılı çalışması gibi, %90.9 ile bir işinin olması en baş sırada yer almaktadır. %84.1 ile evlenecekleri erkeklerin ilk kez evlenecek olması ikinci önemli nitelik olarak gösterilmiştir. Erkekler için evlenecekleri kişinin güzel olması istemesinin oranı %54.4 kadınların evlenecekleri kişinin yakışıklı olmasını istemesinin oranından %48.5 daha fazladır.

- 2006 yılı araştırmasında cinsiyete göre boşanma nedenlerine baktığımızda en önemli boşanma nedeni kadının kocasını aldatması olarak (Kadınlarda %87.2, erkeklerde %92) grlmektedir.

Erkeğin karısını aldatması ise Kadınlarda %60.6, erkeklerde %57.6 ile önemli bir boşanma nedenidir. Kadının alkolik/kumarbaz olması kadınlarda %83, erkeklerde %83.7 ile önemli bir boşanma nedenidir. Yine erkeğin kumarbaz/alkolik olması kadınlar için %70.4, erkekler için %71.2 boşanma nedenidir. Kadının kocasına kötü muamelede bulunması (kadınlar için %76.6, erkekler için %77.4) ve erkeğin karısına kötü muamelede bulunması (kadınlar için %71.2 ve erkekler için %70) yine önemli boşanma nedenlerindendir. Erkeğin evini ekonomik olarak geçindirememesi, kadının ev işlerini gereğince yapmaması, kadının veya erkeğin eşlerinin aileleri ile geçinememesi ve kadının veya erkeğin çocuğunun olamaması da önemli boşanma nedenlerindendir/.

- 2011 yılı çalışmasına göre evlilik sayısı arttıkça boşanma ihtimali de artmaktadır. Boşanma nedenlerine baktığımızda Türkiye'de en önemli boşanma nedeni olarak %27.3 sorumsuz ve ilgisiz davranma belirtilmiştir. Bu neden kadın ve erkek her ikisi için de en önemli neden olarak gösterilmiştir. Bunu %12 ile evin ekonomik geçimini sağlayamama ve %11.7 ile aldatma takip etmektedir. Bununla birlikte dayak/kötü muamele %11.4 ve içki/kumar %8.8 önemli boşanma nedenleri olarak gösterilmiştir. Çalışmada dikkat çekici bir nokta, kentlerde dayak/kötü muamele ile boşanmanın daha fazla olmasıdır. Bu durum hem aile içi şiddetin kentlerde daha fazla olmasından hem de kentlerde yaşayan kadınların böyle durumlara karşı daha bilinçli olmasından kaynaklandığı ile açıklanabilir.

Kaynakça (Seçilmiş)

TUIK- ASAGEM (2006), Aile Yapısı Araştırması, Ankara.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2011), Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011, Ankara.

SIMPSON, Bob (1998), Changing Families an Ethnographic Approach to Divorce and Separation, Berg, New York.

AMATO, Paul R.- IRVING, Shelley (2006), “ Historical Trends in Divorce in the United States”, Handbook of Divorce and Relationship Dissolution, Edited by: Mark A. Fine- John H. Harvey, Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, London.

Waite, Linda & Evelyn Lehrer. (2003) The Benefits from Marriage and Religion in the United States: A Comparative Analysis. *Population and Development Review*, 29(2), 255-275

Avellar, S., & Smock, P.J. (2005). The Economic Consequences of the Dissolution of Cohabiting Unions. *Journal of Marriage and Family*, 67, 315-327.

Hahn, Beth A. (1993) Marital Status and Women's Health: The Effect of Economic Marital Acquisitions. *Journal of Marriage and the Family*, 55(May),495-504

WHITE K. Lynn(1990), “Determinants of Divorce: A Review of Research in the Eighties”, *Journal of Marriage and Family*, Vol.52, No.4, pp. 904-912.

MORGAN, S. Philip- LYE N. Diane- CONDRAN A. Gretchen(1988), “Sons, Daughters, and the Risk of Marital Disruption”, *American Journal of Sociology* 94:110-129.

MARTIN, Castro Teresa- BUMPASS L. Larry (1989), “ Recent Trends in Marital Disruption” , *Demography*, Vol.26, No.1, Population Association of America, pp. 37-51.

SHELTON, Anne Beth (1987), “ Variations in Divorce Rates by Community Size: A Test of the Social Integration Explanation”, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 49, No. 4, pp. 827-832.

AMATO R. Paul- PREVITI Denise (2003), “People's Reasons for Divorcing : Gender, Social Class, the Life Course, and Adjustment”, *Journal Of Family Issues*, Vol.24, No.5, pp. 602-626.

JOHNSON, David .R.- AMOLOZA, Teodora O.- BOOTH, Alan. (1992), “ Stability and Developmental Change in Marital Quality: A Three-Wave Panel Analysis, *Journal of Marriage& Family*, 54, pp. 582-594.

CARLSON, Elwood- STINSON, Kandi (2003), “Motherhood, Marriage Timing, and Marital Stability: A Research Note”, *Social Forces*, Vol.1, 258-267.

BUMPASS, L- SWEET, J (1972), “Differentials in Marital Insability: 1970”, *American Sociological Review* 37: 754-766.

CHERLIN, A (1977), “The Effect of Children on Marital Dissolution”, *Demography* 14: 265-272.

JACOBSEN, P.(1950), “Differentials in Divorce by Durations of Marriage and Size of Family”, *American sociological Review* 15, pp: 235-244.

SCHOEN, R.(1975), “California Divorce Rates by Age at First Marriage and Duration of First Marriage”, *Journal of Marriage and the Family* 37, pp: 548-555.

CHERLIN, J. Andrew (2010), “Demographic Trends in the United States: A Review of Research in the 2000s”, *Journal of Marriage and Family*, 403-419.

AMATO, Paul R.- PREVITI, Denise (2003), “People's Reasons for Divorcing: Gender, Social Class, the Life Course, and Adjustment”, *Journal of Family Issues* 24, pp. 602-626.

BOOTH, Alan- EDWARDS, John (1985), “Age at Marriage and Marital Stability”, *Journal of Marriage and the Family* 47, pp: 67-75.

KITSON, Gay- SUSSMAN, Marvin (1982), “Marital Complaints, Demographic Characteristics, and Symptoms of Mental Distress in Divorce”, *Journal of Marriage and the Family* 44, pp: 87-101.

SPITZE, Glenna- SOUTH, Scott (1985), “Women's Employment, Time Expenditure and Divorce, Journal of Family Issue 6, pp: 307-329.

WINEBERG, Howard (1988), “ Duration Between Marriage and First Birth and Marital Stability”, Social Biology 35, pp: 91-102.

ASAGEM (2010), Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması, Ankara.

ASAGEM (2009), Boşanma Nedenleri Araştırması, Ankara.